

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Zuzanna Rudzińska – Bluszcz

BM-I.0520.12.2024
Warszawa, 07 stycznia 2025 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

W odpowiedzi na pismo z dnia 04 grudnia 2024 r. (wpływ do Ministerstwa Sprawiedliwości w dniu 06 grudnia 2024 r.) dotyczące dezyderatu nr 50 Komisji do Spraw Petycji, uchwalonego na posiedzeniu w dniu 20 listopada 2024 r., w sprawie zmiany art. 379 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568, dalej: „k.p.c.”), uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Głównym przedmiotem petycji nr BKSP-155-X-66/23, która została rozpatrzona na posiedzeniu Komisji do Spraw Petycji w dniu 08 marca 2024 r. i która stała się podstawą uchwalenia przez komisję ww. dezyderatu jest żądanie podjęcia inicjatywy ustawodawczej zmierzającej do uzupełnienia art. 379 k.p.c. poprzez dodanie trzech przesłanek nieważności postępowania:

„7) jeżeli powód nie ujawnił intencji wskazaniem przyczyn konfliktu/zdarzenia, podmiotu chronionego, wartości chronionej, celu i sposobu realizacji celu;
8) jeżeli sąd nie zarządził negocjacji stron w zakresie jak w p. 7, mimo wniosku strony;
9) jeżeli zakończenie postępowania nie zostało poprzedzone ogłoszeniem sentencji w zakresie jak w p. 7 i wskazaniem czasu jej ważności.”

Składający petycję wskazał, że jej celem jest: „ochrona rodziny w postępowaniu sądowym”. W ocenie autora petycji sądy są obecnie: „otwarte na agresję procesową (...) i rozbijanie rodziny”, a zamknięte na: „negocjacje, jawność intencji” i wartości chronione. Autor uważa, że złożona propozycja przyczyni się do naprawy systemu sądownictwa. Składający petycję dąży do tego, aby każde orzeczenie („akta zarządzania ludzkimi losami”) było poprzedzone podaniem powodów rozstrzygnięcia („ujawnieniem intencji”), co umożliwiłoby kontrolę społeczną, zmotywowało strony i rodzinę do rozmowy.

Przed przejściem do merytorycznego odniesienia się do powyższych postulatów, koniecznym stało się wskazanie, że tożsama petycja wpłynęła do Ministerstwa Sprawiedliwości w dniu 20 grudnia 2023 r., na którą udzielono odpowiedzi w sprawie o znaku: DLPC-V.0512.3.2024 w dniu 20 marca 2024 r., a którą Minister Sprawiedliwości w całości podtrzymuje.

Uchybienia procesowe prowadzące do nieważności postępowania zostały wymienione w art. 379 k.p.c. i to w sposób wyczerpujący. Katalog przyczyn nieważności postępowania

jest zamknięty. Należy zauważyć, że nieważność postępowania obejmuje uchybienia procesowe o „dużym ciężarze gatunkowym” i kierując się celem zachowania odpowiedniego standardu procesowego orzeczenia sądowego, ustawodawca przyjął, że uchybienia te, w granicach zaskarżenia sąd odwoławczy bierze pod uwagę z urzędu i w zależności od stwierdzonej przyczyny nieważności wydaje stosowne rozstrzygnięcie. Dopiero zatem na skutek rozstrzygnięcia sądu odwoławczego, dochodzi do wyeliminowania z porządku prawnego wyroku wydanego w postępowaniu dotkniętym nieważnością.

Przyczyny nieważności postępowania wymienione w art. 379 k.p.c. można podzielić na dwie grupy. W razie stwierdzenia przeszkód procesowych wymienionych w art. 379 pkt 1–3 k.p.c., sąd odwoławczy wydaje postanowienie, którym zaskarżony wyrok uchyla i pozew odrzuca lub postępowanie umarza (art. 386 § 3 k.p.c.). Gdy natomiast zachodzą przyczyny nieważności postępowania wymienione w art. 379 pkt 4–6 k.p.c. sąd odwoławczy uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi I instancji (art. 386 § 2 k.p.c.).

Ad. propozycji dodania przesłanki nr 7:

Odnosnie do zaproponowanej przesłanki „ujawnienia intencji wskazaniem przyczyn konfliktu” należy wskazać, że co do zasady znajdują one swoje odzwierciedlenie w składanym przez strony powództwie oraz odpowiednio wniosku przez uczestników i jego uzasadnieniu. W postępowaniu cywilnym to na powodzie ciąży obowiązek wskazania podmiotu chronionego, wartości chronionej, celu i sposobu ochrony. Innymi słowy to na nim jako osobie inicjującej postępowanie cywilne przed sądem – ciąży obowiązek precyzyjnego określenia istoty sprawy, a brak realizacji tego obowiązku uniemożliwia nadanie sprawie dalszego biegu. **W dalszej zaś konsekwencji, oznacza brak możliwości wydania rozstrzygnięcia przez sąd, a w takim przypadku trudno jest mówić o nieważności postępowania.**

W tym miejscu wskazać należy na treść art. 186¹ k.p.c., zgodnie z którym pismo, które zostało wniesione jako pozew, a z którego nie wynika żądanie rozstrzygnięcia sporu o charakterze sprawy cywilnej, przewodniczący zwraca wnoszącemu bez żadnych dalszych czynności, chyba że wyjątkowe okoliczności uzasadniają nadanie mu biegu.

W art. 187 § 1 k.p.c. wskazano, że pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać między innymi: dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna; oznaczenie daty wymagalności roszczenia w sprawach o zasądzenie roszczenia; wskazanie faktów, na których powód opiera swoje żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu, jak również informację czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnienie przyczyn ich niepodjęcia. Już na etapie składania pozwu powód określa więc swoje stanowisko i uzasadnia je, co ujawnia jakimi kierował się intencjami wnosząc do sądu o rozstrzygnięcie sporu. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w sprawach zawiłych lub obrachunkowych, przewodniczący może zarządzić wymianę przez strony pism przygotowawczych, oznaczając porządek składania pism, terminy, w których pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione (art. 205³ § 1 k.p.c.).

W myśl art. 205¹ § 1 k.p.c. przewodniczący zarządza doręczenie pozwu pozwanemu i wzywa go do złożenia odpowiedzi na pozew w wyznaczonym terminie nie krótszym niż dwa tygodnie. Przewodniczący może również zobowiązać stronę, by w piśmie przygotowawczym podała wszelkie twierdzenia i dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy pod rygorem utraty prawa do ich powołania w toku dalszego postępowania. W takim przypadku twierdzenia i dowody zgłoszone z naruszeniem tego obowiązku

podlegają pominięciu, chyba że strona uprawdopodobni, iż ich powołanie w piśmie przygotowawczym nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynika później (art. 205³ § 2 k.p.c.).

Jednocześnie należy zauważyć, że zadaniem sądu jest rozstrzygnięcie powstałego sporu wskazanego w pozwie lub wniosku. Aby tego dokonać sąd przeprowadza stosowne postępowanie dowodowe i w jego ramach potwierdza informacje zawarte w pozwie oraz je uszczegóławia, co pozwala precyzyjnie określić zarówno intencje wniesienia pozwu/wniosku jak i przyczyny sporu.

Ad. propozycji dodania przesłanki nr 8:

Odnosząc się do kolejnej propozycji nieważności postępowania, jaką jest brak zarządzenia przez sąd negocjacji przez strony, mimo ich wniosku, należy wskazać, że przepisy k.p.c. przewidują szereg możliwości koncyliacyjnego rozstrzygnięcia spraw.

Już na etapie wnoszenia pozwu powód winien zamieścić informację czy strony podjęły próbę mediacji lub innego pozasądowego sposobu rozwiązania sporu, a w przypadku, gdy takich prób nie podjęto, wyjaśnić przyczyny ich niepodjęcia (art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c.). Na każdym etapie postępowania sąd może skierować strony do mediacji (art. 183⁸ § 1 k.p.c.). Mediacji nie prowadzi się, jeżeli strona w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia jej postanowienia kierującego strony do mediacji nie wyraziła zgody na mediację (art. 183⁸ § 2 k.p.c.). **Mediacja jest bowiem dobrowolna, tj. wszystkie strony muszą wyrazić na nią zgodę (art. 183¹ § 1 k.p.c.). Co za tym idzie, postulat włączenia do przesłanek nieważności okoliczności, że „sąd nie zarządził negocjacji stron, mimo wniosku strony”, nie może zostać uwzględniony.**

Przewodniczący może nadto wezwać strony do udziału w spotkaniu informacyjnym dotyczącym polubownych metod rozwiązywania sporów – zwłaszcza mediacji (art. 183⁸ § 4 k.p.c.). Dodatkowo już przed pierwszym posiedzeniem wyznaczonym na rozprawę przewodniczący dokonuje oceny, czy skierować strony do mediacji. W tym celu przewodniczący, jeżeli zachodzi potrzeba wysłuchania stron, może wezwać je do osobistego stawiennictwa na posiedzeniu niejawnym (art. 183⁸ § 5 k.p.c.).

Na marginesie należy wskazać, że istnieje również instytucja postępowania pojednawczego w ramach, którego strony mogą przedstawić swoje stanowiska i zawrzeć stosowne porozumienie – ugodę. Zgodnie bowiem z art. 184 k.p.c. sprawy cywilne, których charakter na to zezwala, mogą być uregulowane drogą ugody zawartej przed wniesieniem pozwu. Sąd uznaje ugodę za niedopuszczalną, jeżeli jej treść jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa. Należy jednak mieć na uwadze, iż w drodze ugody nie mogą zatem zostać uregulowane zagadnienia odnoszące się do praw niezbywalnych (np. osobistych) bądź te kwestie, które dla swej skuteczności wymagają zgody osoby trzeciej albo orzeczenia wydanego przez sąd opiekuńczy (np. dysponowanie majątkiem małoletniego). Nie można jej zawrzeć w sprawach, w których sąd nie wydaje wyroku w wyniku uznania powództwa lub przyznania okoliczności faktycznych (sprawy małżeńskie oraz sprawy ze stosunków między rodzicami a dziećmi będących przedmiotem postępowania odrębnego, art. 431, 452, 458 § 1 k.p.c.) (vide J. Parafianowicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505(39). Tom I*, red. O. M. Piaskowska, Warszawa 2024, art. 184).

Wskazać również należy na instytucję posiedzenia przygotowawczego, gdzie przewodniczący ustala ze stronami przedmiot sporu i wyjaśnia stanowiska stron, także w zakresie prawnych aspektów sporu. Przewodniczący powinien skłaniać strony do pojednania oraz dążyć do ugodowego rozwiązania sporu, w szczególności w drodze mediacji. W tym celu przewodniczący może poszukiwać ze stronami ugodowych

sposobów rozwiązania sporu, wspierać je w formułowaniu propozycji ugodowych oraz wskazywać sposoby i skutki rozwiązania sporu, w tym skutki finansowe (art. 205⁶ k.p.c.). Przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania, zwłaszcza na pierwszym posiedzeniu, po wstępnym wyjaśnieniu stanowiska stron (art. 223 § 1 k.p.c.).

W obszarze spraw należących do właściwości sądów rodzinnych wskazać można na instytucję porozumienia przewidzianą w art. 58 i 107 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – *Kodeks rodzinny i opiekuńczy* (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809). Zgodnie z treścią wskazanych przepisów sąd uwzględnia pisemne porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka. Umożliwia to rodzicom dziecka podejmowanie dialogu i dokonywanie wspólnych ustaleń odnośnie do ich wspólnych dzieci.

Ad. propozycji dodania przesłanki nr 9:

Odnosząc się do ostatniego postulatu dotyczącego nieważności postępowania wynikającej z okoliczności, że jego zakończenie nie zostało poprzedzone ogłoszeniem sentencji w zakresie opisanym pierwszym z postulatów, wskazać należy, że już powyższe rozważania wskazują na dialog pomiędzy stronami i sądem, co może wskazywać kierunek ewentualnego rozstrzygnięcia.

Przedstawienie sentencji orzeczenia przed zakończeniem postępowania może być odebrane przez stronę jako stronniczość sądu i w związku, z tym należy wykazać w tym obszarze daleko idącą ostrożność. Choć i w tym zakresie znajdziemy stosowne uregulowania w procedurze cywilnej. Mianowicie art. 156¹ k.p.c. zawiera regulację mówiącą, że w miarę potrzeby na posiedzeniu przewodniczący może pouczyć strony o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych do tej chwili twierdzeń i dowodów. Pouczenie, o którym tu mowa, może obejmować w szczególności wyrażenia poglądu co do: wykładni przepisów prawa mogących znaleźć zastosowanie w sprawie; faktów, które na danym etapie sprawy mogą zostać uznane za bezsporne lub dostatecznie wykazane. Ponadto, jeżeli w toku posiedzenia przygotowawczego okaże się, że o żądaniu lub wniosku strony można rozstrzygnąć na innej podstawie prawnej niż wskazana przez nią, przewodniczący ma obowiązek uprzedzić o tym strony obecne na posiedzeniu (art. 156² k.p.c.).

Reasumując, przesłanki stwierdzenia nieważności postępowania nie wymagają uzupełnienia o te wskazane w petycji nr BKSP-155-X-66/23.

Z wyrazami szacunku

Zuzanna Rudzińska-Bluszcz
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/